

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

від 11 квітня 2018 року № 10-3

м. Київ

Про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти

Відповідно до статті 98 Конституції України, статей 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України „Про Рахункову палату” розглянуто Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти.

За результатами розгляду Рахункова палата

В С Т А Н О В И Л А :

1. Протягом 2015–2017 років органи державної влади не забезпечили створення ефективної та дієвої системи контролю за обсягами та видами викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти, які є об'єктом та базою оподаткування екологічним податком, а також за повнотою і своєчасністю надходження цього податку до державного бюджету і, як наслідок, на сьогодні стан навколишнього природного середовища, особливо в частині його забруднення, є достатньо загрозливим. Наявна система справляння екологічного податку не стала інструментом державного впливу в охороні навколишнього природного середовища України та не стимулює суб'єктів господарювання до зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти, а також дотримання їх нормативів і лімітів.

1.1. Мінприроди не встановлено контролю за діяльністю підрозділів екології та природних ресурсів облдержадміністрацій в частині звітування про видані (анульовані, переоформлені) дозволи на викиди в атмосферне повітря та спеціальне водокористування, внаслідок чого в Україні відсутній загальний облік суб'єктів господарювання, які здійснюють викиди в атмосферне повітря, скиди у водні об'єкти та мають відповідні дозволи.

Мінприроди не розроблено та не затверджено порядку обліку суб'єктів господарювання, які мають дозволи на викиди забруднюючих речовин в

атмосферне повітря. Державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і на стан атмосферного повітря, що ведеться Мінприроди, не включає значну частину суб'єктів господарської діяльності, зокрема, це **об'єкти третьої групи (76,6 відс. загальної кількості отриманих дозволів)**, термін дії дозволів яких необмежений.

Мінприроди також не виконано пропозицію Рахункової палати, надану за результатами аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою та своєчасністю надходжень до державного бюджету рентної плати за спеціальне використання води, та **не забезпечено ведення обліку кількості виданих (переоформлених, анульованих) дозволів на спеціальне використання води**, в яких, зокрема, зазначаються ліміти скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти.

1.2. У Мінфіні відсутня методика прогнозування екологічного податку до державного бюджету як в цілому за загальним кодом класифікації доходів бюджету (19010000), так і окремо за видами забруднення навколишнього природного середовища, а доведені індикативні показники надходжень екологічного податку були недостатньо обґрунтованими.

Мінфіном (при розрахунку індикативного показника) і ДФС (при наданні пропозицій щодо очікуваних надходжень) **не враховувалися обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти**, а ДФС також занижувалися пропозиції щодо очікуваних (прогнозних) сум надходжень екологічного податку при наданні їх Мінфіну.

Збільшення надходжень екологічного податку в 2016–2017 роках, порівняно з 2015 роком, відбулося **лише за рахунок підвищення розміру ставок**, а внаслідок списання податкового боргу з екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти державним бюджетом **недоотримано 0,7 млн гривень.**

1.3. Відсутність взаємодії та обміну інформацією між Мінприроди, обласними (Київською міською) державними адміністраціями, органами Держекоінспекції та ДФС призвела до неефективності та безрезультативності контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти, що створило ризики недонадходжень податку до бюджету, а саме:

- **Мінприроди не надавалися до ДФС переліки суб'єктів господарювання, які отримали дозволи на викиди забруднюючих речовин (щодо об'єктів першої групи);**

- **Держекоінспекцією та її територіальними органами не надавалися до ДФС та її територіальних органів установлені за результатами здійснення державного нагляду (контролю) факти порушень вимог законодавства у сфері охорони атмосферного повітря;**

- **обласні державні адміністрації не інформували відповідні територіальні органи Держекоінспекції щодо прийняття ними рішень про скасування дозволів на спеціальне водокористування;**

- **органами ДФС при проведенні перевірок платників екологічного податку не залучалися працівники органів Держекоінспекції для перевірки**

правильності визначення платниками фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти.

2. Нормативно-правове забезпечення питань охорони навколишнього природного середовища, адміністрування екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти потребує удосконалення та узгодження між собою.

2.1. Відсутність диференціації ставок екологічного податку в розрізі регіонів країни та коефіцієнтів, що застосовуються до ставок податку за понаднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та понадлімітні скиди у водні об'єкти, не сприяло стимулюванню суб'єктів господарювання до зменшення обсягів таких викидів/скидів.

2.2. Невстановлення строків проведення підприємствами інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та подання відповідних звітів призвело до проведення такої інвентаризації лише для отримання дозволу.

2.3. Нормативно-правовими актами передбачено різні одиниці виміру граничнодопустимих/дозволених обсягів викидів забруднюючих речовин (мг/м³, г/год, г/сек та тонн/рік), що не сприяло достовірності даних щодо обсягів таких викидів та ускладнювало контроль за правильністю нарахування та сплати екологічного податку.

2.4. Потребують приведення у відповідність норми:

- пункту 250.3 статті 250 Податкового кодексу щодо надання переліків підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на спеціальне водокористування, із нормами статті 49 Водного кодексу у частині органу, який видає зазначені дозволи;

- статті 31 Закону України від 24.02.1994 № 4004 „Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” в частині визначення статусу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у галузі санітарного законодавства;

- пункту 3 Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302, із нормами частини сьомої статті 11 Закону України від 16.10.1992 № 2707 „Про охорону атмосферного повітря” в частині строку дії дозволу на викиди.

2.5. Окремі нормативно-правові акти містять посилання на органи Мінприроди, Держсанепідслужбу та її територіальні органи, що припинили свою діяльність, а отже, потребують відповідного нормативного врегулювання. Зокрема, це постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 та наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 15.12.1994 № 116 „Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами”.

3. ДФС не забезпечено на належному рівні організації та проведення дієвих заходів із постійного контролю за повнотою обліку платників екологічного податку, подання ними податкової звітності та дотримання норм законодавства в частині повноти і своєчасності сплати податку, що призвело до низької результативності контрольно-перевірочної роботи і недонадходжень до державного бюджету екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти.

3.1. ДФС не володіє достовірними даними щодо кількості платників екологічного податку, якими подано податкову звітність та які мають дозволи на викиди в атмосферне повітря та спеціальне водокористування, зокрема, протягом 2015–2017 років подавали звітність за викиди в атмосферне повітря на понад **21,0 тис.** платників **більше**, ніж мали відповідні дозволи, а за скиди у водні об'єкти, навпаки, звітували на **0,3–0,4 тис. менше**, ніж мали дозволи на спеціальне водокористування.

3.2. Протягом 2015–2017 років територіальними органами ДФС не забезпечено якісної контрольно-перевірочної роботи за дотриманням суб'єктами господарювання – платниками екологічного податку за викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти вимог податкового законодавства. Внаслідок низької якості проведення документальних перевірок і підготовки матеріалів за їх результатами до зведеного бюджету надійшло лише **0,7 відс.** (1,0 млн грн) донарахованих сум екологічного податку, а отже **результативність перевірок, проведених органами ДФС, дуже низька.**

В адміністративному та судовому порядку платниками оскаржувалися **56,6 відс.** донарахованих сум грошових зобов'язань з екологічного податку. За результатами судового провадження **75 відс. рішень прийнято на користь платників податків.**

3.3. Аудитом у ГУ ДФС у Донецькій області встановлено, що за двома позовами Волноваської об'єднаної державної податкової інспекції Донецьким окружним адміністративним судом прийнято рішення про стягнення **на користь місцевого бюджету** податкового боргу з екологічного податку (виник в результаті несплати підприємством 178,2 млн грн задекларованих податкових зобов'язань за I квартал 2015 року – III квартали 2016 року) шляхом розстрочення заборгованості строком на 60 місяців, **що створило ризики втрати державним бюджетом 35,6 млн грн** надходжень (20 відс. розподілених коштів відповідно до Бюджетного кодексу).

3.4. Аудитом у ГУ ДФС у Вінницькій та Івано-Франківській областях встановлено незастосування протягом 2015–2016 років їх підпорядкованими органами **штрафних санкцій за несвоєчасне подання** платниками податків податкової звітності з екологічного податку у сумі **2,4 тис. грн** та **неподання податкової звітності з екологічного податку за викиди в атмосферне повітря** (32 платниками) та **скиди у водні об'єкти** (53 платниками), якими отримано дозволи на викиди та спеціальне водокористування. В ході проведення контрольно-аналітичного заходу **трьома платниками** подано податкову звітність, до державного бюджету надійшло **10,4 тис. гривень.**

Крім того, встановлено 42 випадки заниження в поданій податковій звітності ставок екологічного податку за викиди/скиди, як наслідок, за розрахунками, існують ризики заниження нарахування податкових зобов'язань на загальну суму 806,6 тис. гривень. Під час проведення контрольно-аналітичного заходу платниками подано уточнюючі податкові декларації за 2015–2017 роки, в яких у 15 випадках збільшено суми екологічного податку на 1,9 тис. грн, та 20 декларацій – із уточненими кодами забруднюючих речовин, що не вплинуло на задекларовані податкові зобов'язання (на 802,0 тис. гривень).

3.5. За результатами зіставлення даних статистичної звітності № 2-ТП (повітря) (річна), документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів для підприємств, звітів про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) виявлено непоодинокі випадки неподання платниками податкової звітності при одночасному звітуванні ними до органів статистики/органів Держводагентства про здійснені викиди/скиди, як наслідок, ймовірна сума заниження нарахувань екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти, за розрахунками, становила 2,9 млн грн (у тому числі 0,6 млн грн до державного бюджету).

Неподання податкової звітності/декларування обсягів викидів діоксиду вуглецю платниками екологічного податку не у повному обсязі призвело до ймовірних недонадходжень податку до бюджету у 2016 році, за розрахунками, у сумі 1,3 млн грн, у тому числі 0,3 млн грн до державного бюджету.

Під час проведення контрольно-аналітичного заходу 36 платниками подано уточнюючі декларації екологічного податку, згідно з якими задекларовано до сплати 59,2 тис. грн, 96 платників повідомили про намір подати уточнюючу статистичну звітність за формою 2-ТП (повітря) (річна).

3.6. Встановлено випадки скорочення декларування обсягів викидів забруднюючих речовин суб'єктами господарювання, до складу яких входили цукрові заводи як одні з найбільших забруднювачів Вінницької області, за одночасного зростання обсягів виробництва цукру, при цьому окремими з них не декларувалися обсяги викидів двоокису вуглецю.

Так, при збільшенні виробництва цукру у 2017 році порівняно з 2016 роком на 7–10 відс., платниками задекларовано зниження обсягів викидів на 17–25 відс., наявні розрахункові ризики заниження обсягу викидів забруднюючих речовин та двоокису вуглецю – 89,8 тис. тонн, та як наслідок, податкового зобов'язання з екологічного податку за викиди у сумі 177,1 тис. гривень.

4. Заходи державного нагляду (контролю) у сфері охорони атмосферного повітря, охорони вод, раціонального використання та відтворення водних ресурсів, що здійснювались Держекоінспекцією та її територіальними органами, були неефективними та не сприяли запобіганню порушенням законодавства у цій сфері.

За результатами значної кількості проведених перевірок територіальними органами Держекоінспекції (32,7 тис.) до державного бюджету надійшло лише 18,3 відс. (7,5 млн грн) у сфері охорони атмосферного повітря та 11,3 відс. (83,3 млн грн) у сфері охорони вод, раціонального використання та відтворення

водних ресурсів загальної суми пред'явлених претензій та позовів за шкоду, заподіяну атмосферному повітрю/водним ресурсам.

Результативність проведення територіальними органами Держекоінспекції перевірок природоохоронного законодавства у 2017 році, порівняно з 2015 роком, знижено у 16 разів.

За результатами обговорення та на підставі викладеного Рахункова палата

В И Р І Ш И Л А:

1. Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти затвердити.

2. Поінформувати Верховну Раду України про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти.

3. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти надіслати Кабінету Міністрів України та запропонувати доручити:

– Мінприроди, Мінфіну, ДФС відповідно до своєї компетенції опрацювати питання та підготувати відповідні пропозиції до законодавства щодо збільшення розміру ставок екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти, застосування інших додаткових інструментів впливу на суб'єктів господарювання, зокрема ефективних економічних методів стимулювання з метою охорони навколишнього природного середовища та зменшення обсягів викидів та скидів забруднюючих речовин;

– Мінагрополітики підготувати та подати на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо внесення змін до законодавства з метою правового врегулювання визначення статусу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у галузі санітарного законодавства;

– Мінприроди:

підготувати та подати на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо: встановлення строків проведення підприємствами інвентаризації викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря та подання відповідних звітів; узгодження норм пункту 3 Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302, із нормами частини сьомої статті 11 Закону України від 16.10.1992 № 2707 „Про охорону атмосферного повітря” в частині строку дії дозволу на викиди; внесення змін до нормативно-

правових актів, які містять посилання на органи державної влади, що припинили свою діяльність внаслідок адміністративної реформи, зокрема, Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій і громадян-підприємців, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302; Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами, затвердженої наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 15.12.1994 № 116;

разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади забезпечити реалізацію Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 616;

– Мінфіну:

підготувати та подати на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо узгодження норм пункту 250.3 статті 250 Податкового кодексу стосовно надання переліків підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на спеціальне водокористування, із нормами статті 49 Водного кодексу у частині органу, який видає зазначені дозволи;

розробити та затвердити методику прогнозування надходжень екологічного податку, зокрема, за викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти;

спільно з ДФС опрацювати питання внесення змін до Податкового кодексу стосовно диференціації ставок екологічного податку в розрізі регіонів України та коефіцієнтів, що застосовуються до ставок податку за понаднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та понадлімітні скиди у водні об'єкти; доцільності запровадження обов'язку для платників екологічного податку на викиди в атмосферне повітря надавати разом з податковою декларацією екологічного податку копію статистичні звітності про охорону атмосферного повітря за формою № 2-ТП (повітря) (річна).

4. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти надіслати Міністерству екології та природних ресурсів України та рекомендувати:

– вжити заходів щодо усунення недоліків і порушень, встановлених під час аудиту;

– забезпечити розроблення та затвердження порядку обліку суб'єктів господарювання, які отримали дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;

– розглянути питання щодо внесення змін до нормативно-правових актів з метою уніфікації системи одиниць виміру граничнодопустимих/дозволенних обсягів викидів забруднюючих речовин (мг/м³, г/год, г/сек, тонн/рік);

– ініціювати розроблення та введення в експлуатацію ліцензійного програмного забезпечення для реєстрації та обліку виданих (переоформлених, анульованих) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами та на спеціальне водокористування із накопиченням матеріалів, поданих суб'єктами господарювання, та їх отриманням і можливістю доступу до них заінтересованими органами державної влади;

– забезпечити відновлення обліку суб'єктів господарювання, які одержали до 01.01.2015 дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (щодо об'єктів першої–третьої груп) та на спеціальне водокористування, чинні (діючі) у 2015–2017 роках.

5. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти надіслати Державній фіскальній службі України та рекомендувати:

– розробити та вжити заходів щодо усунення недоліків і порушень, встановлених під час аудиту;

забезпечити:

– прийняття відповідних управлінських рішень щодо начальників ГУ ДФС у Вінницькій та Івано-Франківській областях в частині недотримання вимог податкового законодавства при здійсненні контролю за повнотою і своєчасністю сплати до державного бюджету екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти;

– проведення моніторингу поданої податкової звітності з екологічного податку і здійснення контролю за територіальними органами щодо опрацювання ними переліків суб'єктів господарювання, якими отримано дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та спеціальне водокористування;

– належну координацію дій територіальних органів ДФС із здійсненням дієвих заходів щодо встановлення фактичної кількості платників екологічного податку, повноти нарахування та своєчасності його сплати, погашення податкового боргу;

– належну координацію і взаємодію її територіальних органів при проведенні ними претензійно-позовної роботи, зокрема в частині стягнення до бюджету сум податкового боргу, встановити контроль за щомісячною сплатою ПАТ „Донбасенерго” розстроченої суми податкового боргу з екологічного податку за викиди в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти;

– підвищення якості та ефективності контрольно-перевірочної роботи територіальних органів з питань адміністрування екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти.

6. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти надіслати Державній екологічній інспекції України та рекомендувати:

– розробити та вжити заходів щодо усунення недоліків і порушень, встановлених під час аудиту;

– забезпечити підвищення якості та ефективності державного нагляду (контролю) у сфері охорони атмосферного повітря, охорони і раціонального використання води, відтворення і охорони водних ресурсів та надання органам ДФС фактів порушень законодавства за його результатами.

7. Оприлюднити рішення Рахункової палати, Звіт і результати його розгляду об'єктами контролю на офіційному веб-сайті Рахункової палати.

8. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Рахункової палати Огня Ц. Г.

Голова Рахункової палати

В. В. Пацкан